

1

๑. เกสรตัวตฤณี ชื่อว่าอะไร ? ใช้ส่วนใดทำยา ?
๒. อยู่ในยาสามัญประจำบ้านตำรับใด

เอกสารประกอบภาพเขียนภาพสมุนไพรจากโครงการวิจัย ๓๖๕ (๒) ๒๕๖๓

๑. เกสรตัวตฤณี ชื่อ ลูกชัศ
๒. ยาตรีหอม

2

๑. เกสรตัวตฤณี ชื่อว่าอะไร ?
๒. ใช้ส่วนใด กระหู่พิงไซ้หัว หัดเหือด สุกใส คำแดง

www.thaicrudedrug.com
by Sudarat Homhual

๑. เกสรตัวตฤณี ชื่อ ผักชีลา
๒. ราก

3

๑. เกสรตัวตฤณี ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณ บำรุงโลหิต หรือไม่ ?

๑. ลูกจันทน์
๒. มีสรรพคุณ บำรุงโลหิต

4

๑. เกสรตัวตฤณี ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. เทียนเกสรดอก
๒. เมล็ด รสเค็มร้อนขมหอม สรรพคุณ แก้ลมวิงเวียน หน้ามืด ตามัว แก้โลหิตจาง แก้เอ็นชาปลายมือปลายเท้า

5

๑. เกล็ดขี้ดกนี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. ก่อนนำมาปรุงยาต้องมีวิธีการอย่างไร?

๑. เกล็ดขี้ดกนี้ ชื่อว่าสารส้ม
๒. การสะตุสารส้ม เอาสารส้มมาคให้ละเอียด นำนํ้าใส่หม้อดิน เอาตั้งไฟจนสารส้มละลายฟู ขาวดีแล้ว ยกออกจากไฟ จึงนำไปใช้ปรุงยาได้

6

๑. เกล็ดขี้ดกนี้มีชื่อว่าอะไร ?
๒. อยู่ในจุลพิภคใด ?

๑. กระดุกไก่ดำ
๒. จุลพิภคต่างกันว่า สี่ กระดุกไก่ทั้ง ๒ คือ กระดุกไก่ดำ กระดุกไก่ขาว

7

๑. เกล็ดขี้ดกนี้มีชื่อว่าอะไร ?
๒. ใช้ส่วนใด ทำยาแดง ฟอกโลหิตระดู กอนพิษผิวดำแดง ?

๑. มะกรูด
๒. ผล

8

๑. เกล็ดขี้ดกนี้มีชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณแก้ปวดพิการหรือไม่?

๑. เนระพูสี
๒. มีสรรพคุณแก้ปวดพิการ

๘

- ๑. เกสรชั้วตฤนี้ ชื่อว่าอะไร ?
- ๒. หากกินมีอาการข้างเคียงใดอีกนอกจาก หน้าแดง ตัวแดง และง่วงนอน?

- ๑. ระย้อม
- ๒. แน่นจุมุก

10

- ๑. เกสรชั้วตฤนี้ ชื่อว่าอะไร ?
- ๒. มีสรรพคุณใด ?

- ๑. กฤษณา
- ๒. สรรพคุณ บำรุงโลหิต บำรุงหัวใจ บำรุงตับ ปอด แก้ลมหน้ามีควิงเวียน

11

- ๑. เกสรชั้วตฤนี้ ชื่อว่าอะไร ?
- ๒. ส่วนเมล็ดมีสรรพคุณใด ?

- ๑. เมล็ดถั่วลิสง
- ๒. รสมัน แก้ดับพิษาร และม้ามช้อย บำรุงกำลัง

12

- ๑. เกสรชั้วตฤนี้ ชื่อว่าอะไร ?
- ๒. ส่วนเมล็ด นอกจาก ขับเสมหะให้ลงสู่หลอดทวาร ขับลมในลำไส้ บำรุงโลหิต ยังมีสรรพคุณใด ?

- ๑. เทียนคำ
- ๒. แก้วเจียน รวมผักชีลา จะแก้เอาเจียน

13

๑. เกตซ์ชวดถุนี่ ชื่อว่าอะไร ?
๒. ก่อนนำมาปรุงยาต้องมีวิธีการอย่างไร ให้อธิบาย ?

๑. หัวเข่าค่า

๒ ประสะ คือ นำคัวชาที่จะประสะใส่ลงในถ้วย ใส่น้ำคั้นเคือคๆ เกลงไปโนดัวชานัน กวนให้ทั่ว จนเย็น รินน้ำทิ้งไป แล้วเทน้ำเคือคลงในชอ กวนให้ทั่วอีก ทำอย่างนี้ประมาณ๑ ครั้ง จนคัวชอสุกนี้ แล้วจึงนำไปใช้ปรุงชอได้

14

๑. เกตซ์ชวดถุนี่ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณ บำรุงมดลูกหรือไม่ ?

๑. ลูกราชคัค

๒. ไม่มีสรรพคุณ บำรุงมดลูก

15

๑. เกตซ์ชวดถุนี่ ชื่อว่าอะไร ?
๒. ใช้ร่วมกับเกตซ์ชวดถุนี่ใด เพื่อขับน้ำคาวปลาหลังคลอดบุตร ?

๑. น้ำส้มมะขามเปียก

๒. ใช้ร่วมกับเกลือ และ ช่า ให้หญิงคลอดบุตรใหม่รับประทาน ขับน้ำคาวปลา

41

๑. เกตซ์ชวดถุนี่ ชื่อว่าอะไร ?
  ๒. ขับเลือด ขับลมสตรี ใช้ร่วมกับสิ่งใด ?
- เกลือ มะขามเปียก ช่า (ขับน้ำคาวปลา)

๑. น้ำส้มมะขามเปียก

๒. รับประทานกับน้ำปูนใส ขับเลือด ขับลมสตรี

16

๑. เกษษวัตถุนี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. นอกจากสรรพคุณ บำรุงธาตุ บำรุงโลหิต ขับลมในลำไส้และกระเพาะอาหารให้เรอ แก้อท้องอืด เพื่อ เสียด แน่นหน้าอก ทำให้ร่างกายเกิดความอบอุ่น แก้วโรคสัตว์ทวารแล้ว ยังมีสรรพคุณใดอีก ?

๑. รากเจตมูลเพลิงแดง
๒. บดผง เคลื่อนผีได้

17

©ธิติย์ พ.

๑. เกษษวัตถุนี้มีชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณแก้กามโรคหรือไม่?

๑. ดองดิง
๒. มีสรรพคุณแก้กามโรค

18

©ธิติย์ พ.

๑. เกษษวัตถุนี้มีชื่อว่าอะไร ?
๒. เป็นส่วนประกอบของยาสามัญตำรับใด ?

๑. หัว
๒. ยาหอมทิพโอสถ

9

ปติย์ พ.

19

๑. เกษษวัตถุนี้มีชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. ฝางเสน
๒. แก้อท้องร่วง แก้อธาตุพิการ แก้อร้อน แก้อโลหิตออกทางทวารหนัก แก้อไข้กำเดา แก้อเสมหะ

©ริบตี๋ พ.

20

๑. เกล็ดขั้วตูดนี้มีอีกชื่อว่าอะไร ?
๒. ส่วนใดใช้แก้โรคผิวหนัง โรคเรื้อน ?

๑. กระเบา
๒. น้ำมันจากเมล็ดใน

ตี๋ พ.

21

๑. เกล็ดขั้วตูดนี้มีชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. จันทน์เทศ
๒. แก้ไข้ดีเดือด ดีพลุ่ง แก้กระสับกระส่าย ตาลอยแผลอสติ บำรุงตับ ปอด หัวดี

©ริบตี๋ พ.

22

๑. เกล็ดขั้วตูดนี้มีชื่อว่าอะไร ?
๒. มีรสและสรรพคุณอย่างไร ?

๑. ลูกเบญจกานี
๒. รสฝาดจัด แก้ท้องร่วง บิด ปวดเบ่ง แก้อาเจียน สมานแผล

เปตี๋ พ.

23

๑. เกล็ดขั้วตูดนี้มีชื่อว่าอะไร ?
๒. ส่วนใดมีสรรพคุณแก้หนองใน ?

๑. พิลังกาสา
๒. ส่วนราก มีสรรพคุณ แก้หนองใน

ใบ แก้ตับพิการ ลูก แก้ท้องเสีย

©ริบตี๋ พ.

24

๑. เกล็ดขั้วดอกลีนี้มีสรรพคุณเสมอกับอะไร ?
๒. ส่วนใดแก้เสมหะ ?

ริบตี๋ พ.

๑. เสมอกับ จิก
๒. ส่วนดอก แก้เสมหะ

25

๑. เกล็ดขั้วดอกลีนี้มีชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

)ริบตี๋ พ.

๑. หูเสือ
๒. ใบคั้นเอาน้ำหยอดหู แก้ฝีในหู แก้ปวดหู แก้หูเป็นน้ำหนวก ช่องหูอักเสบ

26

๑. เกล็ดขั้วดอกลีนี้มีชื่อว่าอะไร ?
๒. ในสม. ใช้แก้อาการอะไร ?

ปตี๋ พ.

๑. เล็บมือนาง
๒. เมล็ดเล็บมือนาง ใช้ถ่ายพยาธิไส้เดือน สำหรับเด็กใช้ ๒-๓ เมล็ด (หนัก ๕-๖ กรัม) ผู้ใหญ่ใช้ ๕-๗ เมล็ด (หนัก ๑๐-๑๕) ทบพอแตก ต้มเอาน้ำดื่มหรือหันทอดกับไข่รับประทาน

27

๑. เกล็ดขั้วดอกลีนี้มีชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณทำให้เสมหะจงดหรือไม่ ?

๑. ช้าพลู
- ๒ มีสรรพคุณทำให้เสมหะจวด

©ริปตี๋ พ.

28

๑. เกล็ดขี้ผึ้งนี้มีชื่อว่าอะไร ?
๒. เป็นส่วนประกอบของยาสามัญตำรับใด ?

)ริปตี๋ พ.

๑. เกล็ดขี้ผึ้งนี้มีชื่อว่าอะไร ?
๒. ส่วนใดแก่ใช้แก้ริดสีดวง ?

๑. เกล็ดขี้ผึ้งนี้มีชื่อว่าอะไร ?
๒. ในสสม.ใช้แก้อาการอะไร อย่างไร ?

๑. เกล็ดขี้ผึ้งนี้มีชื่อว่าอะไร ?
๒. หัว มีสรรพคุณใด ?

๑. ตัวยานี้ชื่อว่าอะไร ?
๒. เป็นตัวยาในตำรับยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณตำรับใด ก่อนนำไปปรุงยาต้องทำอะไร ?

๑. ลูกมะคำดีควาย
๒. ยามหานิลแห้งทอง

29

๑. สมอพิเภก
๒. ผลแก่ แก้วริดสีดวง

30

๑. เร่ว
๒. เมล็ดในของผลแก่ แก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ และแน่นจุกเสียด บดเป็นผง กินครั้งละ ๓-๙ ผล (หนัก ๑-๓ กรัม) วันละ ๓ ครั้ง

31

๑. กระชาย
๒. หัว สรรพคุณ แก้ปากเปื่อย ปากแตกเป็นแผล ขับระดูขาว แก้ใจสั้น แก้ปวดมวนในท้อง แก้บิดมูกเลือด บำรุงกำลัง

32

๑. เมล็ดมะกอก
๒. ยามหานิลแห้งทอง ต้องนำมาสุ่มให้เป็นถ่าน

33

๑. เกสรวัตถุนี้มีชื่ออะไร ?
๒. มีสรรพคุณแก้โรคตาหรือไม่ ?

๑. ตัวยานี้ชื่อว่าหญ้างวงช้าง
๒. มีสรรพคุณแก้โรคตา

34

เวลาทำข้อนี้ 5 นาที

๑. เกสรวัตถุนี้มีชื่ออะไร ?
๒. อธิบายวิธีการฆ่าฤทธิ์ ก่อนนำมาทำยา ว่าต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ใด และมีขั้นตอนการอย่างไรให้ครบถ้วน ?

๑. ชาดกัอน
  ๒. วัตถุส่วนประกอบ และอุปกรณ์
    ๑. ชาดกัอนนำมาบดให้ละเอียด (ชาดกัอง)
    ๒. น้ำมะกรูด (ถ้าหาน้ำมะกรูดไม่ได้ ใช้น้ำมะนาวแทน)
    ๓. ฝานหม้อดิน
    ๔. ไม้พาย (ขนาดเล็ก)
    ๕. เตาถ่าน
    ๖. ขวดโหลแก้ว
- ขั้นตอนการทำ
๑. นำฝานหม้อดินตั้งบนเตาไฟ ให้ร้อนจัด เอาชาดกัองใส่ในหม้อดินพอสมควร
  ๒. บีบน้ำมะกรูดครั้งที่ ๑ ให้ชุ่มชาดกัอง ตั้งไฟ คนไปเรื่อยๆ จนแห้ง ทำครบ ๓ ครั้ง ชาดกัองจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแดงอมดำ (สีเข้มกว่าเดิม)
  ๓. ตั้งทิ้งไว้ให้เย็น ขูดออกจากฝานหม้อดิน เก็บใส่ไว้ในขวดโหลแก้วปิดฝา

34

๑. สับยา
- อุปกรณ์การสับยา
- มีด
  - เขียง
  - ถาด (ใบใหญ่)
  - กระสอบป่าน
  - ผ้าขนหนู
  - ยาสมุนไพร

ขั้นตอนในการสับยา

๑. ปูกระสอบป่านบนโต๊ะยา
๒. วางถาด (ใบใหญ่) บนกระสอบป่าน
๓. วางเขียงในถาด (ใบใหญ่) โดยใช้ผ้าขนหนูพันรอบเขียงกับถาด (ใบใหญ่) เพื่อป้องกันมิให้เกิดเสียงมากเวลาสับยา
๔. วางยาสมุนไพรบนเขียง ใช้มีดสับยาออกเป็นชิ้นเล็ก ๆ ตามขนาดที่ต้องการและ ความเหมาะสม (ในขณะสับยาไม่ควรให้ยากระเด็นออกนอกถาด)

35

35

เวลาทำข้อนี้ 6 นาที

๑. ขั้นตอนนี้เรียกว่าอะไร ?
๒. ให้เขียนอธิบายอุปกรณ์ และขั้นตอนในการทำให้ครบถ้วน ?

36

เวลาทำข้อนี้ 5 นาที

๑. อุปกรณ์นี้เรียกว่าอะไร ใช้สำหรับทำยาแบบใด ?
๒. การต้มยาอย่างไทย มีวิธีทำอย่างไร ?

๑. หม้อดินต้มยา ใช้ทำ ยาต้ม
๒. การต้มยาไทย ส่วนใหญ่จะต้ม ๓ เา ๑ คือ ใส่น้ำ ๓ ส่วน ของปริมาณที่ต้องการใช้ และต้มให้เหลือ ๑ ส่วน หรือต้มรับประทานจนยาจัด ไม่เกิน ๘ - ๑๐ วัน ควรอุ่น เช้า - เย็น ทุกวัน) ยาต้มควรรับประทานเวลาท้องว่าง (ก่อนอาหาร) จำนวนครั้งและปริมาณที่กำหนดในวิธีใช้ยา

37

เวลาทำช้อนนี้ 3 นาที ๑. ชะมดเซ็ด

๒. ก่อนนำมาทำยาการฆ่าชะมดเซ็ด โดยหันหัวหอม หรือผิวมะกรูด ให้เป็นฝอยละเอียด ผสมกับชะมดเซ็ด .ใส่ลงไปนึ่งในใบพลูหรือช้อนเงินนำไปปลนไฟเทียน จนชะมดเซ็ดละลาย จนหอมดีแล้ว จึงกรองเอาน้ำชะมดเซ็ด นำไปใช้ปรุงรยาได้

๑. เกสัชวัตถุนี้ชื่อว่าอะไร?
๒. ก่อนนำมาทำยาต้องทำอะไร ให้อธิบาย?

38

๑. เกสัชวัตถุนี้ชื่อว่าอะไร?
๒. มีฤทธิ์แรงในทางใด รับประทานมากจะมีอาการอย่างไร ?

๑. กัญชา
๒. มีฤทธิ์แรงในทางเมา รับประทานมากฤทธิ์แรงในทางเมา ทำให้ประสาทหลอน รับประทานมากทำให้เสียชีวิต เป็นบ้า

39

๑. เกสัชวัตถุนี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณแก้ไอหรือไม่ ?

๑. เมล็ดสะแก
๒. ไม่มี

40

๑. เกสัชวัตถุนี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. ลูกคัดเค้า
๒. ขับฟอกโลหิตระดูสตรีที่เน่าร้าย

41

๑. เกสรัดนี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. เปราะหอม
๒. สรรพคุณ ขับลมในลำไส้ให้ผายเรอ แก้ท้องขึ้นอืดเฟ้อ ท้ายาสุมนขม่อม เต็ก แก้หวัด กำเดา ชางชัก และลมชาง

42

๑. เกสรัดนี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. มะตูมอ่อน
๒. ผลอ่อน ชนิดเปลือกถูกแข็ง หั่นตากแดดปรุงเป็นยาราคู สรรพคุณ แก้ธาตุพิการ^{๘๕}

43

๑. เกสรัดนี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. หัวเข่าค่า
๒. แก้ฟกบวม แก้พยาธิ แก้कुคทะราด

44

๑. เกสรัดนี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. เปลือกสมุลแว้ง
๒. ปแก้ลมวิงเวียน ใจสัน แก้พิษหวัด กำเดา ขับลมในลำไส้ แก้ธาตุพิการ

45

๑. เกสรตัวผู้ชื่ออะไร ?
๒. อยู่ในจุดพิกัดต่างกันที่ใด ?

๑. ขอบชะนาง
๒. จุดพิกัดต่างกันที่ดี ขอบชะนางแดง ขอบชะนางขาว

46

๑. เกสรตัวผู้ชื่อเรียกว่าอะไร ?
๒. ฝนทาแก้อะไร ?
๓. อยู่ในจุดพิกัดต่างกันที่ใด ? อย่างไร ?

๑. จันทน์แดง
๒. ฝนทาแก้ฟกบวม
๓. จุดพิกัดต่างกันที่ดี จันทน์แดง จันทน์ขาว

47

๑. เกสรตัวผู้อยู่ในยาสามัญประจำบ้านใด ?
๒. บอกตัวยาคืออยู่ในยาสามัญนั้น มาอีก ๓ ตัวยาคือ ?
๓. ใน สสม. ใช้แก้อาการใด ?

๑. ยาจันทน์
๒. ไกรสุท ไกรขมิ้น ไกรจุกหลิมพา จันทน์แดง จันทน์ขาว กระดอม บอระเพ็ด ปลาไหลเผือก พิมเสน
๓. แก้อาการไข้

รากปลาไหลเผือก

48

๑. เกสรตัวผู้ชื่ออะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. เมล็ดคอกคำฝอย
๒. เมล็ด รสหวานร้อน สรรพคุณ ระบายท้อง ขับเสมหะ แก้โรคผิวหนัง แก้บวม ขับระดู ปั้นเป็นยาฟอก แก้ปวดมดลูกหลังคลอดบุตร นำมันจากเมล็ด รสร้อน สรรพคุณ แก้โรคขัดข้อ อัมพาต แก้ฝี

49

๑. เกสรตัวผู้นี้มีชื่อว่าจะอะไร ?
๒. อยู่ในยาสามัญประจำบ้าน ตำรับใด และต้องทำอะไรก่อนนำมาปรุงยา ?

๑. เบี้ยจั่น
๒. อยู่ในตำรับยามหานิลาแห่งทอง ต้องคั่วให้เหลืองก่อน

ใช้ 3 เบี้ย

๖๐

๑. เกสรตัวผู้นี้ใช้ส่วนใดทำยา ?
๒. มีสรรพคุณแก้หืดไอหรือไม่ ?
๓. เป็นส่วนประกอบยาสามัญในใดนอกจากกลุ่มยาหอม ?

๑. ไข่ทั้งต้น
๒. มีสรรพคุณ แก้หืดไอ
๓. ยาจันทลีลา

โกฐจุฬาลัมภา

ในจันทลีลา มีโกฐสอ และ โทศเขมา

1

๑. เกสรตัวผู้นี้ ชื่อว่าจะอะไร ?
๒. อยู่ในตำรับยาใดนอกจากกลุ่มยาหอม ?

๑. เทียนข้าวเปลือก
๒. ยามันทธาตุ , ยาประสะเปราะใหญ่, ยามหาจักรใหญ่

เทียนข้าวเปลือก มันทธาตุ

2

๑. จากภาพ ชื่อว่าจะอะไร ? ต้องเตรียมตัวยาก่อนมาทำยาได้อย่างไร?
๒. มีสรรพคุณอย่างไร ?

๑. เกสรตัวผู้นี้ ชื่อ เมล็ดมะนาว คั่วไฟก่อน
๒. ขับเสมหะ แก้ซางเด็ก

9

3

๑. เกสรตัวผู้นี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณ แก้ก้ำมตายด้าน หรือไม่ ?

๑. ไร่คหนู
๒. บำรุงธาตุ เจริญอาหาร แก้อ่อนเพลีย **แก้ก้ำมตายด้าน**

4

๑. เกสรตัวผู้นี้ ชื่อว่าอะไร ?
มีอีกชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. เทียนยาวพาลี มีอีกชื่อว่า ผักชีกะเหรียง
๒. กระจายเสมหะ กระจายลมที่ลิ้น
โครกครากอยู่ในท้อง แก้จุกเสียด แก้ลม
ปั่นป่วนอยู่รอบขอบสะดือ แก้คลื่นเหียน
อาเจียน

เทียนยาวพาลี

5

๑. เกสรตัวผู้นี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

กระดองเต่านา

๑. เกสรตัวผู้นี้ ชื่อว่า กระดองอกเต่า
๒. เต่านา ใช้กระดองอก สรรพคุณ ดอนพิษฟกบวมอักเสบ ดอนพิษสัตว์กัดต่อย ทำกระสาย ยาแก้
หืด บำรุงน้ำนม

6

๑. เกสรตัวผู้นี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. แก้วรัตสีดวง ต้องผสมกับอะไร ?

๑. ดอกจิว
๒. ผสมกับเมล็ดฝิ่น น้ำนมแพะ และน้ำตาล แก้วรัตสีดวง

7

www.thaicrudedrug.com
by Sudarat Homhual

๑. เกสรตัวผู้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. ใช้ส่วนใด บำรุงน้ำดี แก้เบาหวาน?

๑. มะแว้งต้น

๒. ผลดิบ

มะแว้งต้น

www.thaicrudedrug.com
by Sudarat Homhual

8

๑. เกสรตัวผู้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. ดอกจันทร์, รกจันทร์

๒. บำรุงโลหิต บำรุงผิวเนื้อให้เจริญ

ดอกจันทร์ รกจันทร์

www.thaicrudedrug.com
by Sudarat Homhual

9

๑. เกสรตัวผู้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. สมอไทย

๒. ระบายอ่อนๆ แก้ลมป่วง แก้พิษร้อน
ภายใน คุมธาตุแก้ลมจุกเสียด รู้ผายธาตุ ระบาย
รู้ถ่ายอุจจาระ ถ่ายพิษไข้ คุมธาตุในตัว
เสร็จ แก้ไขเพื่อเสมหะ

สมอไทย ช่วยระบาย

10

๑. เกสรตัวผู้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. กระวาน

๒. ขับเสมหะ ขับลม ขับโลหิต

ลูกกระวาน

11

1. เกสรตัวผู้ ชื่อว่าอะไร ?
2. ผลสุก มีสรรพคุณใด ?

๑. มะตูม

๒. รับประทานเป็นยาช่วยย่อยอาหาร ระบายท้อง แก้โรคไฟราคูออน บิด ท้องเสีย แก้ก้อนเนื้อครันตัว

ผลมะตูม

12

๑. เกสรตัวผู้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. ส่วนเมล็ด มีสรรพคุณ สมานแผลหรือไม่ ?

๑. คำไทย

๒. มีสรรพคุณ แก้ลม **สมานแผล** ตัดไข้ เม็ดดอกคำไทย

13

๑. เกสรตัวผู้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. ก่อนนำมาปรุงยาต้องมีวิธีการอย่างไร ให้อธิบาย ?

๑. ขาค่า

๒. สะตุ คือ นำเอาขาค่าไปลงในหม้อดิน เติมน้ำเล็กน้อย ยกขึ้นตั้งไฟ จนขาค่าน้ำ กรอบดีแล้ว จึงนำไปใช้ปรุงยาได้

14

๑. เกสรตัวผู้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด และมีผลข้างเคียงใด ?

๑. เมล็ดลำโพง

๒. มีสรรพคุณบำรุงประสาท ถ้ารับประทานมากทำให้ประสาทเสีย วิกลจริต

15

๑. เกสรตัวผู้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณบำรุงปอดหรือไม่ ?

๑. เมล็ดพืชข้าว
๒. เมล็ด รสมัน สรรพคุณ บำรุงปอด แก้ฝืนปอด

16

๑. เกสรตัวผู้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. ใน สสม. ใช้แก้อาการใด ?

๑. เมล็ดเพกา
๒. เมล็ดใช้เป็นยาแก้ไอและขับเสมหะ

17

๑. เกสรตัวผู้ ชื่อว่าอะไร ? มีอีกชื่อว่าอะไร
๒. มีสรรพคุณใด

๑. กระบือเจ็ดตัว กระตุ้เจ็ดแบก
๒. ใบ รสร้อน สรรพคุณ ขับน้ำคาวปลา แก้สั่นนิบาดหน้าเพลิง ขับเลือดหลังการคลอดบุตร

18

๑. เกสรตัวผู้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. เป็นส่วนประกอบในยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณตำรับใด ?

กระจับ

๑. กระจับ
๒. ยาหอมทิพโอสถ

19

๑. เกษษัตถุณี ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. เกษษัตถุณี ชื่อว่าอะไร ?
๒. ส่วนใดใช้ทำเครื่องสำอาง ?

๑. เกษษัตถุณี ชื่อว่าอะไร ?
๒. ส่วนใดใช้ระบายอุจจาระในเด็ก ?

๑. เกษษัตถุณี ในงานสาธารณสุขมูลฐาน ใช้ส่วนใด
๒. มีวิธีการใช้แก้อาการใด อย่างไร ?

44

๑. แก่นซี่เหล็ก
  ๒. แก่น รสมขม สรรพคุณ แก้กามโรค หนองใน แก้กษัย แก้กเหน็บชา แก้วไฟธาตุพิการ
- 20

21

ดอกกระดังงา ใช้น้ำมันที่กลั่นจากดอก

เมล็ดกระหู่ น้ำมัน

22

๑. น้ำมันมะพร้าว
๒. มาปรุงเป็นยารักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก วิธีใช้ทำได้โดยการนำเอา น้ำมันมะพร้าว ๑ ส่วน ใส่ในภาชนะคนพร้อมๆ กับเติมปูนใส ๑ ส่วน โดยเติมทีละส่วนพร้อมกับคนไปด้วยจนเข้ากันดี แล้วใช้ทาที่แผลบ่อยๆ

23

๑. เกสรตัวผู้ชื่ออะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. ว่านสามเหลี่ยม
๒. หัว และ ราก รสขมเมา สรรพคุณ แก้ลมคุดอก
อีกเสบ ชักมคุดอกให้เข้าอุ้งหลังการคลอดบุตร

24

๑. เกสรตัวผู้ชื่ออะไร ? ใช้ส่วนใดทำยา ต้องเตรียมอย่างไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. นกพิราบ ใช้มูลทำยา ต้องคั่วก่อนทำยา
๒. แก้ไข้เกิดจากพิษตานซาง แก้ขางร้าย (ความร้อนสูงซึก) แก้ลมเบ่ง แก้ปวดท้อง

25

๑. เกสรตัวผู้ชื่ออะไร ?
๒. มีสรรพคุณเสมอกับอะไร ?

๑. ผักคราดหัวแหวน
๒. สรรพคุณเสมอกับ กะเม็ง ผักคราดหัวแหวน เสมอกะเม็ง

26

๑. เกสรตัวผู้ชื่ออะไร ?
๒. มีฤทธิ์แรงทางใด มีสรรพคุณทางยาใด ? รับประทานมากเกิดอาการใด ?

กัญชา

๑. กัญชา
๒. มีฤทธิ์แรงในทางเมา ทำให้ประสาทหลอน รับประทานมากทำให้เสียชีวิต
เป็นบ้า สรรพคุณทางยา แก้ประสาทพิการ และเจริญอาหาร

27

๑. เกสรตัวผู้ชื่ออะไร ?
๒. มีฤทธิ์แรงทางใด มีสรรพคุณทางยาใด ? รับประทานมาก จะเกิดอาการใด ?

๑. จุนสี
๒. มีฤทธิ์แรงทางกัดทำลาย รับประทานมาก กัดทำลายกระเพาะอาหารและ
ลำไส้ ทำให้ฟันโยกหลุด สรรพคุณทางยา กัดหัวผี หัวหูด รักษาคุดทะราด

จุนลี เม้าเปื้ออ คุดทะราด ปากเปื้ออ

28

๑. เกสัซวัตถุนี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. เป็นกระสายยาแก้อาการใด ? เตรีชมกระสายยาอย่างไร?

เปา ต้ม

๑. รากบัว

๒. แก้ใช้ระส่ำระสาย เอารากบัว ต้มเอาน้ำเป็นกระสายยา รากบัว ชัด

29

๑. เกสัซวัตถุนี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณร้ถ่าย ร้ถาดหรือไม่ ?

๑. สมอติงู

๒. ไม่มีสรรพคุณ ร้ถ่ายร้ถาด

สรรพคุณ แก้พิษดี พิษโลหิต แก้ไอ ขับถ่ายโลหิตระดูสตรี ถ่ายระบายอุจจาระแรงกว่าสมอชนิดอื่นมาก

30

๑. เกสัซวัตถุนี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. ทาถ้องเด็กอ่อน แก้ถ้องอืดเพื่อ มีวิธีใช้้อย่างไร ?

๑. เจตพังคี

๒. ฝนกับน้ำปูนใส ผสมกับมหาหิงค์และการบูรทาถ้องเด็กอ่อน แก้ถ้องขึ้นอืดเพื่อ แก้ปวดถ้อง ขับผายลม

31

๑. เกสัซวัตถุนี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. เปราะหอมขาว

๒. หัว ใบ รสร้อนหอม สรรพคุณ ขับลมในถ่าไส้ให้ผายเรอ แก้ถ้องขึ้นอืดเพื่อ ทำยาสูมข่มอเด็ก แก้หวัด

หัวเปราะ ห้าแคะ ขางซั๊ก และลมขาง

32

๑. เกษัตริย์ชื่อนี้ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณ แก้เสียบอดอักเสบซ้ำได้หรือไม่ ?

๑. เทียนคั่น
๒. มีสรรพคุณแก้เสียบอดอักเสบซ้ำ

33

๑. เกษัตริย์ชื่อนี้ชื่อว่าอะไร ?
๒. ส่วนใดมีสรรพคุณ แก้ดีซ่าน ตับอักเสบ ?

๑. กะเม็ง
๒. ดอก รสเอียน สรรพคุณ แก้ดีซ่าน ตับอักเสบ ต้นป่ารุว

ไลฮิต (มีธาตุเหล็กเจือปนอยู่)

34

เวลาทำช้อนนี้ 5 นาที

๑. เกษัตริย์ชื่อนี้ชื่อว่าอะไร ?
๒. อธิบายวิธีการเตรียมก่อนนำมาทำยา ?

๑. น้ำประสานทอง
๒. การเตรียมน้ำประสานทอง เอาน้ำประสานทองใส่หม้อดิน ตั้งไฟจนบอแรก ละลายฟูขาวทั่วกันดีแล้ว จึงนำไปใช้ปรุงยาได้

35

๑. อุปกรณ์นี้เรียกว่าอะไร ?
๒. การเตรียมตัวยา ต้องตั้งอุณหภูมิเท่าไร และ ใช้เวลานานเท่าใด ?

๑. ตู้อบยา
๒. 50 – 55 องศาเซลเซียส ใช้เวลา 4-6 ชั่วโมง

50-55 4-6 ชม

ตู้อบยา

36

- อุปกรณ์นี้ชื่อว่าอะไร ใช้สำหรับทำยาแบบใด ?
- หากเม็ดยาไม่เต็มเม็ด เกิดจากสาเหตุใด ?

- รางกลิ้งยาพร้อมฝาประกอบ
- เส้นยาที่รีดเส้นเล็กกว่าขนาดมาตรฐาน รางกลิ้งยา ยาลูกกลอน

37

เวลาทำข้อนี้ 3 นาที

- เภสัชวัตถุนี้ชื่อว่าอะไร?
  - ก่อนนำมาทำยาต้องทำอะไรให้อธิบาย?
- ปรอท ฆ่าฤทธิ์

- ปรอท
- การฆ่าปรอท นำเอาทองแดง ทองเหลือง หรือเงิน ใส่ไว้ในปรอท ให้ปรอทกินจนอิ่ม จึงนำไปใช้ปรุงยาได้

38

- เภสัชวัตถุนี้ชื่อว่าอะไร?
- มีฤทธิ์แรงในทางใด รับประทานมากจะมีอาการอย่างไร ?

- ฝิ่น
  - มีฤทธิ์แรงในทางเมาเบื่อ ระวังประสาท รับประทานมาก ระวังประสาท ทำให้หมดสติ อาจตายได้ สرفคุณทางยา แก้วปวดเมื่อยตามร่างกาย แก้วโรคบิด (เป็นยาเสพติด)
- ฝิ่น

39

- เภสัชวัตถุนี้ ชื่อว่าอะไร ?
- ในงานสาธารณสุขมูลฐานใช้แก้อาการใด มีวิธีการอย่างไร ?

- เมล็ดฟักทอง
- ใช้เมล็ดฟักทองถ่ายพยาธิได้ เหมาะกับการถ่ายพยาธิตัวตืด โดยใช้เมล็ดฟักทองประมาณ ๖๐ กรัม ทบให้แตกผสมกับน้ำตาลและนม จนได้ปริมาณ ๕๐๐ มิลลิลิตร แบ่งรับประทาน ๓ ครั้ง ห่างกันทุกๆ ๒ ชั่วโมง หลังจากให้ยาแล้วประมาณ ๒ ชั่วโมง ก็ให้รับประทานน้ำมันมะพร้าวระบาคตาม

40

๑. เกสรตัวผู้นี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. เมล็ดข่อย
๒. เมล็ด รสมันร้อนน้อย สรรพคุณ บำรุงธาตุ เจริญอาหาร แก้ท้องขึ้นอืดเพื่อ เป็นยาอายุวัฒนะ

42

๑. เกสรตัวผู้นี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. อยู่ในพืชใด ?

๑. เกสรบัวหลวง
๒. พืชในวงศ์ Nelumbaceae

43

๑. เกสรตัวผู้นี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. ดินเหนียว
๒. ดินเหนียว

44

๑. เกสรตัวผู้นี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. ขอนดอก
๒. สรรพคุณ บำรุงตับ ปอด หัวใจ บำรุงทารกในครรภ์ ทำให้ใจชุ่มชื้น

45

๑. เกสรตัวผู้นี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. อยู่ในจุดพิกัดต่างกันที่ใด ? อย่างไร ?

๑. ชะเอมไทย
๒. อยู่ในจุดพิกัดต่างกันที่ถิ่นที่เกิด ชะเอมไทย ชะเอมเทศ

www.thaicrudedrug.com
by Sudarat Homhual

46

๑. เกสรชั้วตฤณี ชื่อว่าอะไร
๒. มีสรรพคุณเสมอกับอะไร

๑. เกสรชั้วตฤณี ชื่อว่า โกงฐกระดูก

๒. หัวกระทือ

46

๑. เกสรชั้วตฤณี ชื่อว่าอะไร
๒. ในงาน สสม. ใช้แก้อาการแพ้แมลงสัตว์กัดต่อยอย่างไร

๑. ขมิ้นชัน

๒. โดยเอาเหง้ายาวประมาณ ๒ นิ้ว ฝนกับน้ำต้มสุกทาบริเวณที่เป็น วันละ ๓ ครั้ง หรือใช้ผงขมิ้นโรยทาบริเวณที่มีอาการ ฝั้นคั้นจากแมลงสัตว์กัดต่อยได้

48

๑. อุปลกรณ์ใน ภาพ ในการชั่ง ตวง วัดแบบโบราณ เรียกว่าอะไร?
๒. มีความจุเท่ากับเท่าใด ?

๑. ทะนาน

๒. ๑ ลิตร

ทะนาน

49

๑. เกสรชั้วตฤณี ชื่อว่าอะไร
๒. ในงาน สสม. ใช้แก้อาการใด มีวิธีการใช้อย่างไร และมีข้อควรระวังใช้อย่างไร ?

เมล็ดพันธุ์จากพืชสมุนไพรชนิดต่างๆ (หน้า ๒๒) ๒๒๕ น.

๑. น้อยหน่า

๒. ใบสดและเมล็ดน้อยหน่าใช้ฆ่าเหา โดยเอาเมล็ดน้อยหน่าประมาณ ๑๐ เมล็ด หรือใบสดประมาณ ๑ กำมือ (๑๕ กรัม) ตำให้ละเอียด ผสมกับน้ำมะพร้าว ๑-๒ ช้อนโต๊ะ ขยี้ให้ทั่วสรีระแล้วใช้ผ้าคลุมโปกไว้ประมาณครึ่งชั่วโมง และสระผมให้สะอาด (ระวังอย่าให้เข้าตาจะทำให้แสบตา ตาอักเสบได้)

49

50

๑. เกสรชั้วตฤณี ชื่อว่าอะไร ?
๒. ใช้ส่วนใดทำยา ก่อนนำมาใช้ต้องทำอย่างไร ?

๑. โกงฐน้ำเต้า

๒. ใช้ราก ทำยา ก่อนนำมาใช้ปอกเปลือกไปนึ่งแล้วตากแห้ง